

Aktuālākā informācija par rīcībspējas normatīvo regulējumu

Publicēts: 02.02.2012.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija jau informēja, ka ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 27. decembra spriedumu Nr.2010-38-01 "Par Civillikuma 364. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam" Civillikuma 358. un 364. pants tika atzīti par neatbilstošiem Satversmei un spēkā neesošiem no 2012. gada 1. janvāra un patlaban Latvijā nepastāv tiesiskais mehānisms, kādā var ierobežot personas rīcībspēju.

Informējam, ka Tieslietu ministrija ir iesniegusi Saeimas Juridiskajai komisijai likumprojektu „Grozījumi likumā „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ģimenes tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” (turpmāk - Likumprojekts). Likumprojekts iekļauj tiesisko regulējumu, kurš tiktu piemērots līdz attiecīgu grozījumu Civillikumā, Civilprocesa likumā un Bāriņtiesu likumā par rīcībspējas ierobežošanu spēkā stāšanās brīdī. Iecerēts, ka personas, kuras garīga rakstura traucējumu dēļ nespēj saprast savu rīcību un to vadīt, intereses tiks aizsargātas, ieceļot šādai personai pagaidu aizgādni.

Likumprojekts paredz pagaidu aizgādību piemērot gan attiecībā uz jau iesniegtajiem pieteikumiem, gan jauniem pieteikumiem par personas atzīšanu par rīcībnespējīgu.

Nemot vērā, ka Civilprocesa likuma normas par personas atzīšanu par rīcībnespējīgu un aizgādības nodibināšanu nav zaudējušas spēku līdz ar Civillikuma 358. un 364. pantu, šādus pieteikumus var iesniegt tiesā arī pēc 2012. gada 1. janvāra. Turklāt „(..) civillietas neizspriešana tiesību normas trūkuma dēļ būtu pretrunā ar personu tiesībām uz tiesas aizsardzību (Civīļa tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pants, Satversmes 92. pants, Civilprocesa likuma 1. pants).”[1] Līdz ar to, lai aizsargātu personu, kuras garīga rakstura traucējumu dēļ nespēj saprast savu rīcību un to vadīt, tiesības un tiesiskās intereses, minēto personu radiniekī nepieciešamības gadījumā var vērsties tiesā ar lūgumu izvērtēt pagaidu aizgādības nodibināšanas nepieciešamību minētajai personai.

Likumprojekts paredz, ka pagaidu aizgādību gara slimības dēļ pār personu un tās mantu var nodibināt tikai gadījumā, ja tas ir attiecīgās personas interesēs un ja tas ir vienīgais veids, kā aizsargāt attiecīgo personu. Līdz ar to tiesa, izvērtējot situāciju, varēs lemt, vai nepieciešams nodibināt pagaidu aizgādību pār personu un tās mantu.

Gadījumā, ja tiesa šādu nepieciešamību nesaskatīs, jo persona pati spēj realizēt savas tiesības un izteikt savu gribu, pagaidu aizgādība pār attiecīgo personu vai tās mantu netiks nodibināta.

Savukārt gadījumā, ja tiesa pieņems lēmumu par pagaidu aizgādības nodibināšanu pār personu vai tās mantu, šāds lēmums tiks nosūtīts bāriņtiesai izpildīšanai. Ievērojot minēto, bāriņtiesas pienākums, vadoties no Bāriņtiesu likuma 40. pantā noteiktā, būs personai vai tās mantai iecelt pagaidu aizgādni attiecīgo tiesību un interešu aizsardzības nodrošināšanai.

Likumprojekts uzliek pagaidu aizgādņim par pienākumu rīkoties aizgādībā esošās personas interesēs un noskaidrot aizgādībā esošās personas viedokli par ikvienu jautājumu, ja vien persona spēj to paust. Tā rezultātā plānots nodrošināt, ka aizgādībā esošās personas intereses tiek ievērotas un netiek nepamatoti ierobežotas no pagaidu aizgādņa puses. Savukārt bāriņtiesas pienākums, realizējot Bāriņtiesu likuma 41. pantā noteikto aizgādības uzraudzību, būs pārliecināties, vai aizgādņi pildījis minēto pienākumu, tādējādi prioritāri nodrošinot aizgādībā esošo personu tiesību un tiesisko interešu ievērošanu.

Likumprojekts paredz, ka tiesa atjauno tiesvedību apturētajās lietās pēc attiecīgu grozījumu Civillikumā, Civilprocesa likumā un Bāriņtiesu likumā par rīcībspējas ierobežošanu spēkā stāšanās pēc savas iniciatīvas, pēc lietas dalībnieka vai pagaidu aizgādņa pieteikuma.

Vēršam uzmanību, ka bāriņtiesu pienākums būs izskaidrot pagaidu aizgādņiem minēto regulējumu un viņu tiesības un pienākumus

tā ietvaros.

Aktuālākā likumprojekta versija ir atrodama šeit:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/5BD51B97A0A50044C22579900044F3B1?OpenDocument>.

Pielikumā plašākam ieskatam Tieslietu ministrijas 2012. gada 30.j anvāra vēstule Nr.1-17/382.

[1] Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1. - 28. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2011, 34.lpp.

 [Tieslietu ministrijas vēstule](#)

<https://www.bti.gov.lv/lv/aktualaka-informacija-par-ricibspejas-normativo-regulejumu>